

15.02.2017

Kaj/28

§ 117

Den av ledamoten Mika Ebeling väckta motionen om hedrande av minnet av åtta judar utlämnade till Nazityskland

HEL 2016-006925 T 00 00 03

Beslut

På förslag av ordföranden beslutade stadsfullmäktige bordlägga ärendet.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Anna Villeneuve, förvaltningsexpert, telefon: 310 36045
anna.villeneuve(a)hel.fi

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutsförslag

Stadsfullmäktige beslutar anse den av ledamoten Mika Ebeling väckta motionen vara slutligt behandlad.

Föredragandens motiveringar

Ledamoten Mika Ebeling och 18 andra ledamöter föreslår i sin motion att staden med "snubbelstenar" eller liknande ska hedra minnet av åtta judar som Finland utlämnade till Nazityskland.

Enligt 22 § 2 mom. i arbetsordningen för stadsfullmäktige ska stadsstyrelsen förelägga fullmäktige en motion som undertecknats av minst 15 ledamöter.

Stadsstyrelsen hänvisar till utlåtanden från direktionen för stadsmuseet, stadsplaneringsnämnden och nämnden för allmänna arbeten och framhåller att det som föreslås i motionen, att visa heder genom minnesplattor inom projektet Stolpersteine (snubbelstenar), är ett gripande sätt att vårda minnet av judar som mött ett tragiskt öde. Minnesplattor är ett sätt att få förbipasserande att stanna upp och samtidigt ett återhållsamt sätt göra historiska händelser till en del av vardagen i stadsmiljön.

Det finns redan två minnesmärken i Helsingfors som rests till minnet av de judiska offren. Det mer kända finns på Observatorieberget, Hjälpsökande händer, ett verk av Rafael Wardi och Niels Haukeland. Namnen på de utlämnade flyktingarna är ingraverade på sidorna. Det andra,

15.02.2017

Kaj/28

mindre kända minnesmärket finns på judiska församlingens innergård, vid Malmgatan 26 i Kampen. Verket, som är från 1970, heter Minnesmärket över judiska offer och är utfört av Harry Kivijärvi i samarbete med Sam Vanni.

Stadsstyrelsen hänvisar till utlåtandena och anser att de i motionen föreslagna minnesplattorna fungerar som ytmaterial på gatan och att det från trafikplaneringssynpunkt inte finns något hinder för metallplattor som beläggingsmaterial på gångbanor. Materialet ska givetvis vara sådant att fotgängare inte halkar eller snavar eller gaturummet blir otillgängligt. Om plattorna placeras exempelvis bland kantstenarna försämrars tillgängligheten och säkerheten inte.

Stadsstyrelsen betonar att minnesplattorna ska planeras och utplaceras i enlighet med byggnadskontorets villkor och anvisningar och att de kräver tillstånd från fastighetsägarna. Konstnären Gunter Demnigs upphovsrätt ska respekteras, och det ska utredas om konstnären är intresserad av att utföra plattorna och har möjlighet att göra det.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Anna Villeneuve, förvaltningsexpert, telefon: 310 36045
anna.villeneuve(a)hel.fi

Bilagor

- 1 Ebeling Mika, valtuustoaloite Kvsto 8.6.2016 asia 24
- 2 Stolperstein, kompastuskivi - kuva

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Utdrag

Utdrag
Aloitteen tekijä

Bilagor till utdrag
Förbud mot sökande av ändring,
beredning eller verkställighet
Förslagstext
Bilaga 1

För kännedom

Kaupunkisuunnittelulautakunta
Kaupunkisuunnitteluvirasto
Rakennusvirasto
Yleisten töiden lautakunta

15.02.2017

Kaj/28

Kaupunginmuseo
Kaupunginmuseon johtokunta

Beslutshistoria

Stadsfullmäktige 01.02.2017 § 84

HEL 2016-006925 T 00 00 03

Beslut

På förslag av ordföranden beslutade stadsfullmäktige bordlägga ärendet.

18.01.2017 Bordlades

30.11.2016 Bordlades

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Anna Villeneuve, förvaltningsexpert, telefon: 310 36045
anna.villeneuve(a)hel.fi

Kaupunginhallitus 14.11.2016 § 1003

HEL 2016-006925 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus päätti esittää kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto päättää katsoa valtuutettu Mika Ebelingin aloitteen loppuun käsitellyksi.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Anni Sinnemäki

Lisätiedot

Anna Villeneuve, hallintoasiantuntija, puhelin: 310 36045
anna.villeneuve(a)hel.fi

Kaupunginmuseon johtokunta 25.10.2016 § 66

HEL 2016-006925 T 00 00 03

Lausunto

Postadress

PB 10
00099 HELSINGFORS STAD
kaupunginkanslia@hel.fi

Besöksadress

Norra esplanaden 11-13
Helsingfors 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Telefon

+358 9 310 1641

Telefax

+358 9 655 783

FO-nummer

0201256-6

Kontonr

FI0680001200062637

Moms nr

FI02012566

Kaupunginmuseo johtokunta antoi natsi-Saksalle luovutettujen kahdeksan juutalaisen muistamista koskevasta valtuustoaloitteesta seuraavan lausunnon:

Toisen maailman sodan aikana Suomesta luovutettiin Saksaan kahdeksan juutalaispakolaista, joiden joukossa oli myös lapsia. Heidät kuljetettiin 6. marraskuuta 1942 S/S Hohenhörn-laivalla Helsingin Eteläsaatamasta Tallinnaan ja sieltä erinäisten vaiheiden ja työleirien kautta lopulta Auschwitzin keskitysleirille. Heistä vain yhden tiedetään pelastuneen. Muut menehtyivät.

Luovutetut henkilöt olivat tulleet Suomeen pakolaisina Saksan miehittämiltä alueilta. Aloitteen mukaan kaikkien luovutusta edeltävät asuinpaikat eteläisessä Helsingissä kuitenkin tunnetaan. Luovutetut olivat: Heinrich Huppert (s. 26.11.1896 Wien, k. Auschwitz); Kurt Huppert (s. 29.8.1931 Wien, k. Auschwitz); Franz Olof Kollman (s. 15.5.1941 Helsinki, k. Auschwitz); Georg Kollman s. 19.11.1912 Wien, k. 3.10.1992 Israel); Janka Kollman (s. 10.9.1910 Niregyháza, k. Auschwitz); Elias Kopelowsky (s. 22.9.1882 Ilgen, k. Auschwitz); Hans Robert Martin Korn (s. 26.6.1919 Bielitz, k. Auschwitz); Hans Szybilszki (s. 29.8.1907 Elberfeld, k. Auschwitz). Joukosta ainoa selvinnyt oli Georg Kollman.

Johtokunta toteaa, että Helsingissä on jo ennestään kaksi juutalaisuhrien muistoksi pystytettyä muistomerkkiä, joista tunnetumpi on Tähtitorinvuorella: Apua hakevat kädet –teoksen suunnittelivat Rafael Wardi ja Niels Haukeland.

<https://www.hamhelsinki.fi/sculpture/juutalaispakolaisten-muistomerkki-apua-anovat-kadet-niels-haukeland-rafael-wardi/>

Juutalaispakolaisten muistomerkki paljastettiin 5.päivänä marraskuuta 2000 sen paikan läheisyydessä, josta pakolaisia kuljettanut laiva lähti. Runsaasti juutalaisten elämään ja historiaan liittyvää symboliikkaa sisältävä muistomerkki koostuu kivipaadesta ja kahdesta siihen nojavasta veistosmaisesta reliefistä. Sen sivuille on kaiverrettu asiaan liittyvää tekstiä sekä luovutettujen pakolaisten nimet. Kaksi metriä pitkä ja metrin korkuinen kivipaasi on Ylämaan vaaleaa graniittia. Kivipaateen nojaavaan pronssireliefiin on kuvattu apua anovat kädet. Paaden toisella sivulla on teräkseen valettu peilimäisesti heijastava reliefiveistos. Muistomerkkikokonaisuutta ympäröi nupukivistä rakennettu käden muotoinen alue, johon voi liittää metaforan uhrien muiston pitämisestä kämmenellä.

Toinen, vähemmän tunnettu muistomerkki on Harry Kivijärven yhdessä Sam Vannin kanssa suunnittelema Juutalaisuhrien muistomerkki vuo-

15.02.2017

Kaj/28

delta 1970 Kampissa, juutalaisen seurakunnan sisäpihalla, Malminkatu 26:ssa.

<https://hamhelsinki.fi/sculpture/juutalaisuhrien-muistomerkki-harry-kivi-jarvi/>

Kaupunginmuseon johtokunta pitää aloitteessa esitettyä muistamisen tapaa, ns. "stolperstein-" ("kompastuskivi") muistolaattoja koskettavana tapana muistaa ja vaalia traagisen kohtalon kokeneiden juutalaisten muistoa. Samanlaisia katukiveykseen kiinnitettyjä metallilaattoja on voinut aiemmin nähdä Saksassa ja alkuperäinen konsepti onkin taiteilija Gunter Demnigin luoma, kuten aloitteessa todetaan. Tämän tapainen muistaminen on pysäyttävä ja samalla eleetön tapa tuoda historian tapahtumia arkiseen kaupunkiympäristöön. Kaupunginmuseon johtokunta ei näe estettä sille, että jokin taho haluaa toteuttaa "kompastuskivet" kyseisten luovutettujen henkilöiden asuinpaikkojen edustalle, mutta toteaa samalla, että kaupunginmuseolla ei tällaiseen ole resursseja. Lisäksi suunnittelussa ja toteutuksessa tulee noudattaa yleisten töiden lautakunnan ja rakennusviraston ehtoja ja ohjeita sekä saada ao. kiinteistönomistajien suostumus. Mikäli muistaminen aiotaan toteuttaa esitetyllä tavalla, tulee kunnioittaa myös Gunter Demnigin tekijänoikeuksia ja selvittää taiteilijan kiinnostus ja mahdollisuudet teoksen toteuttamiseen. Suunnitelmasta olisi hyvä kuulla myös kaupungin taidemuseon kanta, jolle vastuu kaupungin julkisesta taiteesta kuuluu.

Esittelijä

museonjohtaja
Tiina Merisalo

Lisätiedot

Tiina Merisalo, museonjohtaja, puhelin: +358 9 310 36485
tiina.merisalo(a)hel.fi

Yleisten töiden lautakunta 06.09.2016 § 354

HEL 2016-006925 T 00 00 03

Lausunto

Yleisten töiden lautakunta antoi kaupunginhallitukselle Natsi-Saksalle luovutettujen kahdeksan juutalaisen muistamista koskevasta valtuustoaloitteesta seuraavan lausunnon:

Yleisten töiden lautakunta pitää muistomerkkiä koskeva aloitetta kannatettavana ja katsoo, että kaupungin osallistuminen aloitteessa mainittuun kansainväliseen kunnianosoitukseen on tärkeää.

Yleisten töiden lautakunta kuitenkin kiinnittää huomiota kadun kunnossa- ja puhtaanapidosta annetun lain (669/1978) mukaiseen kunnan lakisääteiseen velvollisuuteen huolehtia kadun kunnossa- ja puhtaanapidosta ja kadun pitämisestä liikenteen tarpeiden edellyttämässä kunnossa ja toteaa, että muistomerkkilaatat olisi syytä asentaa kadun tasoon. Mikäli kadulle asennetaan kadun pinnasta ulkoneva laatta, vaarana saattavat olla paitsi kaatumisvahingot, myös katutilan esteettömyyden vaarantuminen.

Lisäksi lautakunta katsoo, että laattojen asennuksessa on huomioitava mahdollisuudet kunnossa- ja puhtaanapitotoimenpiteiden asianmukaiseen suorittamiseen ja muistolaattojen vahingoittumisvaara kadunhoitotöiden vuoksi. Edellä mainittujen seikkojen vuoksi yleisten töiden lautakunta katsoo, että muistomerkin suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaavan tahon olisi tarpeen sopia rakennusviraston kanssa muistomerkin tarkemmasta sijoittamisesta sekä yllä- ja kunnossapitoon liittyvistä seikoista.

Yleisten töiden lautakunta toteaa vielä, että mikäli muistolaatat sijoitetaan alueelle, joka ei kuulu kaupungin kokonaisvastuuhoidon piiriin, olisi asianomaista kiinteistöä asiassa syytä kuulla, sillä kiinteistön edustalle sijoitetut muistomerkit saattavat vaikuttaa myös tontinomistajan velvollisuuksiin.

Esittelijä

kaupungininsinööri
Raimo K Saarinen

Lisätiedot

Suvi Kokkonen, lakimies, puhelin: 310 39952
suvi.kokkonen(a)hel.fi

Kaupunkisuunnittelulautakunta 06.09.2016 § 273

HEL 2016-006925 T 00 00 03

Lausunto

Kaupunkisuunnittelulautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Valtuustoaloitteessa ehdotetut muistolaatat toimivat kadun pintamateriaalina. Liikennesuunnittelun kannalta ei ole estettä käyttää metallisia laattoja jalkakäytävän päällystemateriaalina, mikäli niistä ei muodostu Tieliikenneasetuksen mukaisia tiemerkintöjä. Materiaalin tulee myös olla sellaista, ettei siitä aiheudu liukastumista tai kompastumista.

Esittelijä

15.02.2017

Kaj/28

---

liikennesuunnittelupäällikkö
Reetta Putkonen

Lisätiedot

Pekka Nikulainen, liikenneinsinööri, puhelin: 310 37122
pekka.nikulainen(a)hel.fi